

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

З економічної теорії на тему:

« Ринок пшениці в Україні та світі: тип, структура, сучасний стан та перспективи розвитку»

Студентки 2 курсу групи ЕЕП-21

Ляхович І.В.

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Карп І.М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2017р.

План

Вступ

1. Сутнісна характеристика та особливості функціонування ринку пшениці
2. Стан розвитку та аналізування ринку пшениці України та світу
3. Напрями розвитку ринку пшениці з врахуванням світового досвіду

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
1. Сутнісна характеристика та особливості функціонування ринку пшениці.....	6
2. Стан розвитку та аналізування ринку пшениці України та світу.....	9
3. Напрями розвитку ринку пшениці з врахуванням світового досвіду.....	13
Висновки.....	16
Список використаної літератури.....	18

Вступ

Аграрний сектор є важливою частиною економіки країни. Його основною складовою є сільськогосподарське виробництво, яке в свою чергу складаються з таких ринків: зерна, цукрових буряків, овочів, м'яса та молока.

Значення ринку зерна складно оцінити, оскільки, незважаючи на різноманітність продуктів харчування, зерно залишається життєво важливим продуктом для багатьох людей залежно від країни та специфіки харчування.

Пшениця є однією з найважливіших видів агропродукції. Вона також виступає основою формування експортного потенціалу країни. Пшениця користується попитом на світовому ринку, тому ціни на це зерно знаходяться на високому рівні, що дає змогу відшкодувати понесені витрати та й надалі розвивати виробництво цієї культури.

Актуальність дослідження: Виготовленню високоякісного зерна як для задоволення власних потреб, так і для експортного потенціалу, сприяють природно-кліматичні умови та родючі землі України.

Пшениця була найбільшою зерновою культурою у світі до середини 1990-х років, а зовсім недавно попит на неї знову збільшився. Отож, дослідження питань розвитку ринку пшениці є актуальним.

Метою курсової роботи є аналіз та визначення шляхів розвитку ринку пшениці України з врахуванням досвіду світових європейських країн.

Задля цього необхідно розглянути та проаналізувати такі **завдання:**

- 1) оцінка стану ринку пшениці в Україні та світі;
- 2) оцінка проблеми ціноутворення та шляхи її подолання;
- 3) визначення основних шляхів функціонування даного ринку;
- 4) визначення перспектив розвитку ринку пшениці в Україні.

Об'єктом дослідження є ринок пшениці.

Предметом дослідження курсової роботи є характеристика і порівняння ринків зернових України та світу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Розвиток ринку пшениці

України досліджували такі дослідники, як М.В. Присяжнюк, М.Д. Безуглий, С.М. Кваша, А.В. Розгон, П.Т. Саблук, О.В. Нікішина та інших вчених.

Сучасний стан аналізується в працях Ю.Я. Лузана, О.В. Боднара, О.М. Шпичака, І.В. Кобути, Ю.С. Воскобійника та інших.

Проте, є ще чимало проблем, які потребують розширеного аналізу та опрацювання.

1.Сутнісна характеристика та особливості функціонування ринку пшениці

Зернове господарство посідає важливе місце в економіці держави.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні», «ринок зерна – це система товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням»[1].

Пшениця є однією з найважливіших харчових сільськогосподарських культур. Вона самозапильна та холодостійка, а також вимоглива до ґрунтів, вологи та світла. Найкраще зростає на чорноземних, каштанових та сірих лісових ґрунтах.

Виробництво пшениці – це аграрний сектор, продукція якого завжди була, є і буде найважливішим джерелом багатства будь-якої держави. Вирощують пшеницю як сільськогосподарські підприємства, так і господарства населення.

Пшениця впливає на споживчий кошик країни, значну частину якого займає хліб, борошно, макаронні вироби тощо. Відомо, що в Україні потреби у харчуванні хлібом становлять майже 40%.

Також рівень ефективності функціонування розвитку ринку пшениці впливає на добробут населення країни. Отже, чим ефективніше функціонує ринок, тим вища продовольча безпека. Пшениця, в свою чергу, є основною з продовольчих культур і користується попитом у більш, ніж 80 країнах світу.

Однією з керуючих ланок аграрного сектору є ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» (ПАТ «ДПЗКУ»), яке було засноване 11 серпня 2010 року. Підприємство складається з 55 філій, які співпрацюють з 20 регіонами, а загальна кількість працюючих складає 5000 чоловік.

Діяльність товариства спрямована на торгівлю, закупівлю, переробку, транспортування зернових культур (враховуючи, пшеницю), а також на впровадження нових технологій виробництва зерна та позиціонування України як провідної держави-виробника сільськогосподарської продукції.

Ще однією організацією, яка займається операціями(закупівля, продаж тощо) зернового ринку є ПАТ «Аграрний фонд», яке засноване в 2013 році. Товариство проводить форвардні операції, які передбачають укладення угоди купівлі-продажу на певні види продукції та його постачанням в майбутньому.

ПАТ «Аграрний фонд» планує закупити 700 тис. тонн в 2018 році.

Ринок зерна – це економічні відносини між такими суб'єктами, як сільські товаровиробники, організації по заготовці, переробці, утримання, а також населення. Основні категорії ринку – попит і пропозиція. Попит на зерно включає в себе попит на продовольче та кормове зерно. Об'єм попиту залежить від наступних факторів:

- чисельності населення країни (регіону);
- доходу населення;
- рівня споживання.

Наступною категорією є пропозиція. Її об'єм змінюється під впливом таких чинників:

- ціни на ресурси;
- нових технологій виробництва;
- податків;
- цін на інші сільськогосподарські товари.

Головною особливістю сучасного розвитку ринку зерна є великі обсяги виробництва зерна (в тому числі , пшениці) у країнах, які розвиваються.

Суб'єктами ринку зерна є:

1. суб'єкти виробництва зерна;
2. суб'єкти зберігання зерна;
3. аграрний фонд тощо.

Суб'єктами виробництва зерна є власники або орендарі земельних ділянок.

Суб'єкти зберігання – зерносховища, елеватори, хлібні бази тощо.

Ринок зерна складається з таких ринків: пшениці, жита, кукурудзи, гороху, ячменю та вівса. Як бачимо з рисунка нижче, ринок пшениці є найбільшим.

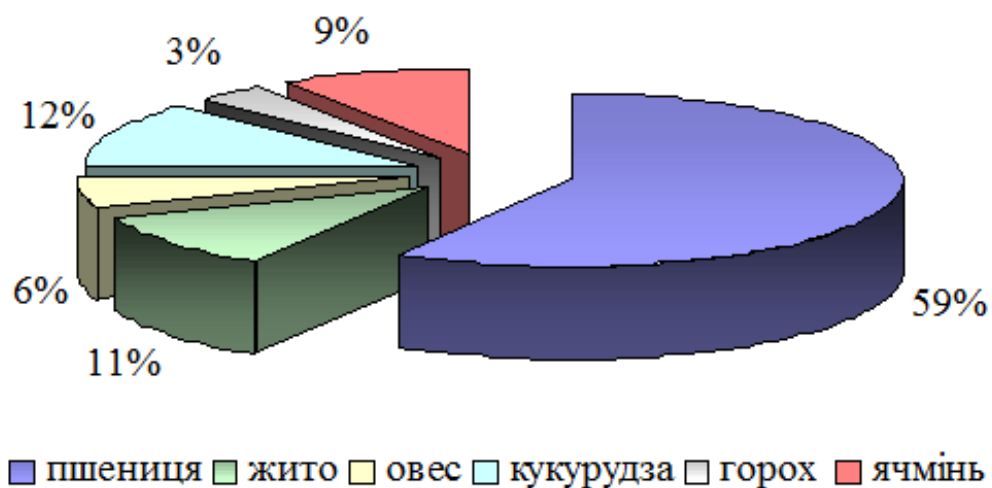


Рис 1. Структура ринку зернових

Джерело: <http://chitalky.ru>[16]

Отже, сьогодні ринок пшениці знаходиться на етапі становлення та розвитку, при цьому маючи досить високий розвиток і потенціал. Цього року Україна прагне покращити свої показники в цій галузі.

2. Стан розвитку та аналізування ринку пшениці України та світу

Україна на світовому ринку завжди вирізнялася як аграрна країна, хоча житницею Європи ніколи не була і навряд чи стане. Проте, Україна входить в десятку найбільших країн-виробників пшениці.

Пшениця, вирощена на теренах України, використовується для потреб внутрішнього ринку, тоді як велика частина експортується. На даний час Україна посідає шосту позицію в рейтингу країн-експортерів, а обсяг світового продажу пшениці складає 15,8 млн т. Оскільки країна не виготовляє достатньо зерна для задоволення потреб громадян, ми змушені імпортувати якісне продовольче зерно. Така ситуація усіх улаштовує. Вирощувати велику кількість високоякісної пшениці, у тому числі і на експорт, Україна не може, оскільки це буде дорого і не складе конкуренції іншим країнам. Адже закордоном набагато сильніша державна підтримка аграрного сектору.

Україна експортує 15,6 млн тонн пшениці, а імпорт за 10 місяців поточного року був незначним і склав 177 тис. тонн зерна(пшениці – 40, 71 тис. тонн).

за період з 01.01.2016 по 31.12.2016

Код товарної позиції	Назва товарної позиції	Імпорт			Експорт			Сальдо
		з 01.01.2016 по 31.12.2016			з 01.01.2016 по 31.12.2016			
		вартість	питома вага	вага нетто, т	вартість	питома вага	вага нетто, т	
1001	Пшениця	2100	0,01%	2507	2717658	7,47%	17922197	2715558

за період з 01.01.2017 по 30.09.2017

Код товарної позиції	Назва товарної позиції	Імпорт			Експорт			Сальдо
		з 01.01.2017 по 30.09.2017			з 01.01.2017 по 30.09.2017			
		вартість	питома вага	вага нетто, т	вартість	питома вага	вага нетто, т	
1001	Пшениця	2906	0,01%	3550	1888060	6,03%	11956195	1885154

Рис 2. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД(тисяч доларів США)

Джерело: Державна фіскальна служба України[7].

Понад чверті всіх посівних площ України засіяно пшеницею.

Цього року валовий збір становив 24 млн. т, площа посівів складала 6280

тис.га, а урожайність - 27,5 ц/га. Як бачимо з рисунку нижче, починаючи з 2000 року, урожайність та валовий збір почали зростати і, впродовж 16 років, збільшилися у два рази.

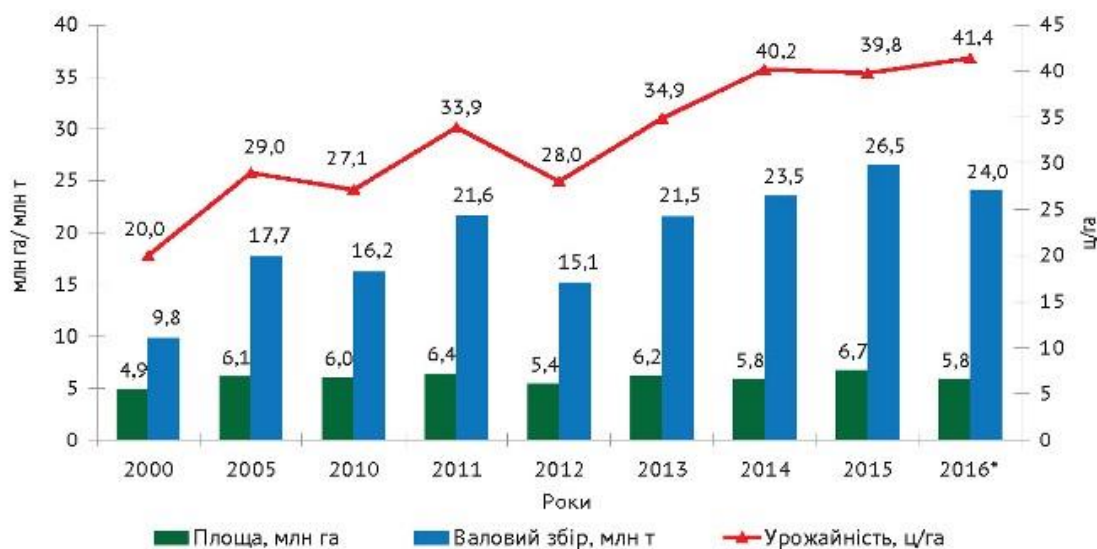


Рис 3. Динаміка виробництва пшениці в Україні

Джерело: Держстат України, 2016 рік[6].

Найбільше вирощують пшениці в центральних областях України.

В 2017 році виділяють три області України, які зібрали найбільшу кількість пшениці:

1. Одеська область:
 - озима пшениця – 39,5 ц/га;
 - яра пшениця – 27,0 ц/га.
2. Миколаївська:
 - озима пшениця – 32,6 ц/га;
 - яра пшениця – 28,9 ц/га.
3. Херсонська:
 - озима пшениця – 32,0 ц/га;
 - яра пшениця – 27,2 ц/га.

Незважаючи ні на що, українська пшениця користується попитом на світовому ринку, тому що чимало країн світу вважають українські землі найбільш родючими та підготовленими до вирощування зернових культур. Проте, обсяги валового збору

через невисоку врожайність є недостатніми. Цього року виробництво становило 25 млн. тонн.

Провівши аналіз розвитку ринку пшениці в Україні, перейдемо до тенденцій його у світі. Чимало країн залишаються споживачами української пшениці, а саме Індія та Індонезія. А Україна з кожним роком все більше імпортує продукцію даного виду культури. Тому розглянемо, як розвивається ситуація у світі на ринку пшениці.



Рис 4. Динаміка виробництва пшениці в світі

Джерело: USDA, травень 2016 рік[13].

Як бачимо, з 2005 року виробництво та урожайність пшениці незначно зросли.

Врожайність пшениці залежить в певній мірі від погодніх умов, площі посівів і створення фермером належних умов для розвитку культури. Різка зміна погоди, бур'яни, шкідники та хвороби впливають на врожайність пшениці, тому необхідно застосовувати більш дієві методи захисту та догляду за посівами.

Також, врожайність залежить від сортів пшениці:

- Московська 56 – середня врожайність 75 центнерів з гектара;
- Серпня – 86 центнерів з гектара;
- Губернатор Дона – 45 центнерів з гектара;
- Галина – 70 центнерів з гектара;

- Немчиновская 56 – 60-70 центнерів з гектара[2].

Середня врожайність для України становить 40 центнерів з 1 га.

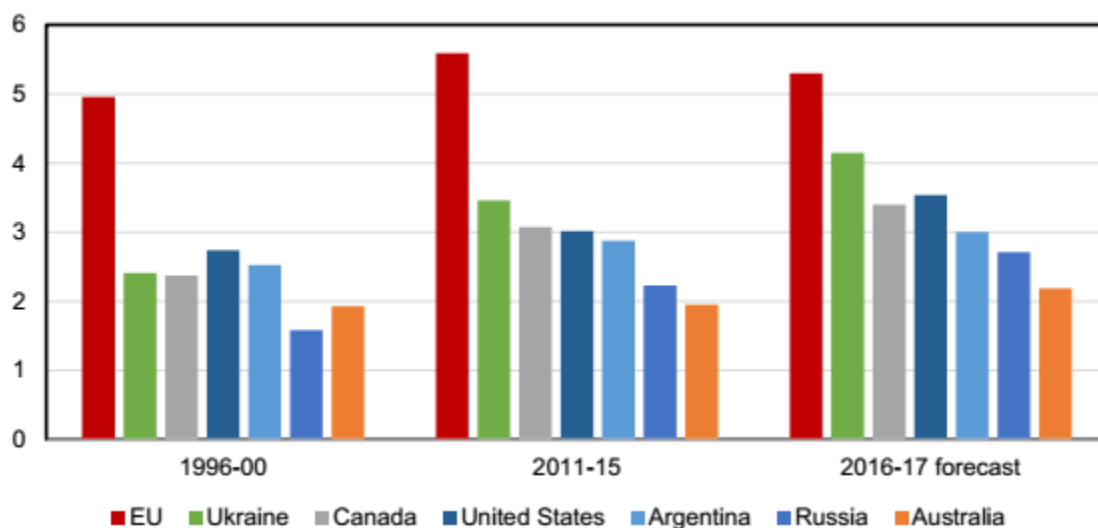


Рис 5. Динаміка врожайності пшениці головних експортерів

Джерело: USDA[13].

Врожайність пшениці в Україні, в порівнянні з іншими країнами світу, знаходиться на високому рівні і в найближчі роки планується ще більше її зростання.

Відповідно зі зростанням виробництва зросло і споживання. Світове споживання у 2015 році було рекордним і становило 708 млн т. З кожним роком, починаючи з 2005, споживання пшениці зросло: з 153 млн т. до 258 млн н. у 2016 році.

У 2017-2018 рр. цей показник досягне ще більшого максимуму - 734 млн т. за даними ФАО (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН).

Отож, все більше розвивається світова торгівля. Цього року обсяги експортно-імпортних операцій на пшеницю досягнули 168 млн т. Головними покупцями на світовому ринку залишаться Єгипет, Індонезія, Алжир, країни ЄС-27 та Бразилія. Основним експортером пшениці є країни Європейського Союзу, оскільки в цих країнах покращене виробництво пшениці, у зв'язку з новими технологіями, а також країни є більш конкурентоспроможними, ніж Україна.

3. Напрями розвитку ринку пшениці з врахуванням світового досвіду

Для того, щоб ринок пшениці України досягнув світового рівня необхідно вирішити такі проблеми:

- продукція в Україні менш конкурентоспроможна ;

Це зумовлено тим, що українські стандарти залишаються незмінними ще з СРСР, коли наша країна була імпортером пшениці. Тоді всі норми та стандарти були лише для переробів всередині країни. Зараз, значну частину ми експортуємо, тому більшу увагу треба звертати на зовнішні ринки та стандарти.

Також, необхідно покращувати якість води, борошна, хліба. А для цього потрібно змінити процеси, описані в стандартах ще в СРСР. Для прикладу, у Франції для виробництва хліба використовується низькоякісне зерно, яке змішують з іншими якісними добавками. Як результат, хліб виходить більш якісним, ніж у нас.

- квоти на продукцію;

Квоти на зернову продукцію є недоречними. Майже половину пшениці ми експортуємо в країни Євросоюзу. Річна квота для пшениці становить 65 тис тонн, а було 950 тис тонн. А ми експортуємо 16, 54 млн тонн. Оці безмитні 65 тисяч – це, звісно, додаткова можливість, проте економічний ефект від таких квот нульовий.

- вузьконаправлений ринок пшениці;

Україна експортує пшеницю переважно в країни ЄС. Проте, дуже цікавими країнами для експортування є азіатські країни. Ці країни знаходяться в іншому кліматичному поясі. Зима допомагає нашій країні позбутися багатьох видів шкідників, а що ж робити країнами Азії, якщо в них зими не має?

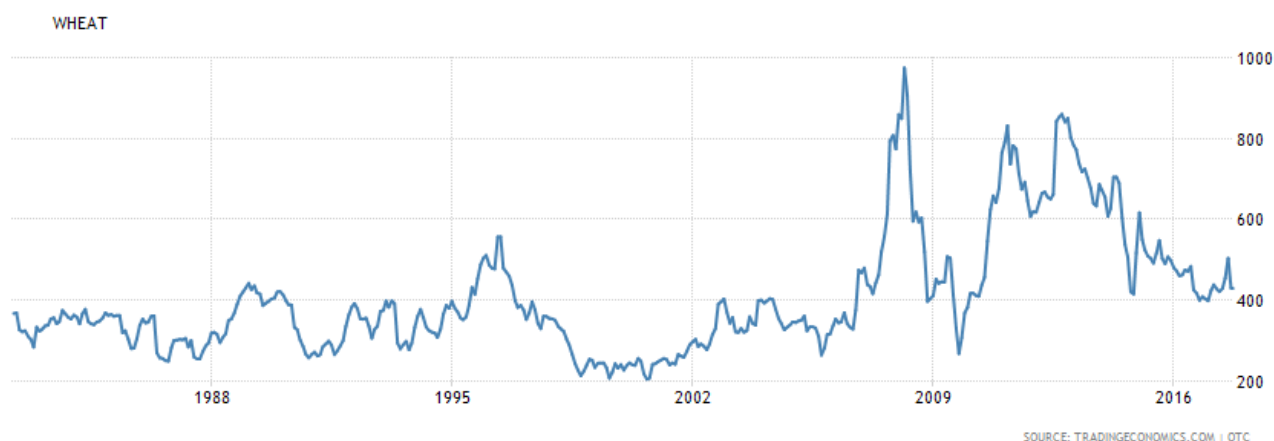
Китай – країна, у якій найбільший рівень народжуваності. Через рік діти вже можуть їсти хліб, тому як на мене, країна потребуватиме імпорту пшениці.

- високі ціни на зерно;

Ціна на пшеницю має тенденцію до спадання впродовж останніх дев'яти років

(за даними Trading Economics). Рік через рік спостерігається незначне зростання.

Станом на 6 жовтня 2017 року вартість 1 т пшениці становить \$442, 89, тоді як у 2012 році була \$900, а в 2008-му вона досягнула максимуму — \$1194,5. На рисунку нижче ми можемо побачити, що фінансова криза 2008 року залишила негативні наслідки в подальшому розвитку ціни на пшеницю[8].



*Рис 6. Розвиток цін на пшеницю
Джерело: tradingeconomics.com[14].*

З березня до жовтня 2017 року пшениця подорожчала на \$2,75. Як на мене, на це вплинули такі чинники:

- 1) зростання попиту серед населення країни-виробника;
- 2) зростання цін на матеріально-технічну базу;
- 3) зростання цін на транспортування та зберігання пшениці.

Ціна на пшеницю у світі становить \$183, 44.

- транспортування;

Україні потрібно розвивати всі види транспортування. Світові країни переважно експортують морським видом транспорту, бо він є найдешевшим. В нас же переважає залізничний транспорт. Україна вже роздумувала над цим питання, і надіємося, на швидкі зміни в майбутньому.

- застарілі технології виробництва.

Світові країни, використовуючи новітні засоби виробництва, отримують більш якісну продукцію, ніж ми. Це спричинено тим, що вони дозволяють швидко обробляти за допомогою машин, а не людей, правильно зберігати та підготовлювати продукцію до споживання.

Також варто наголосити, що через кліматичні зміни та підвищення ціни на цю культуру у наступному році планується ще більше розширення. У 2017 році очікується великий урожай пшениці у зв'язку з спекотною погодою. Отож, цього зерна має вистачити для забезпечення потреб населення та формування експортного потенціалу.

Незважаючи на низку проблем розвитку ринку пшениці, в майбутньому попит на неї все ж зростатиме з боку світових країн. Це зумовлено її високою якістю, а також людство завжди потребуватиме цю культуру для виготовлення кондитерських та макаронних виробів.

Отож, для прогресивного розвитку ринку пшениці в Україні потрібна належна державна підтримка виробників та створення умов нормальної конкуренції на ринку.

Висновки

Пшениця головний продукт харчування кожної людини. Зерно пшениці використовується для харчових потреб (47%), для потреб тваринництва (32%), для насіння (15%) та для нехарчової переробки (3%). Втрати складаю 3 %.

Ринок пшениці – це економічні відносини між суб'єктами даного ринку, а саме виробниками пшениці та її споживачами.

В даній роботі проведено аналіз ринку пшениці в Україні та світі. Ринок в Україні має суттєві відмінності від світового ринку. Це, насамперед, ціна та якість пшениці, рівень конкурентоспроможності та державна підтримка ринку. Також, зважаючи на війну на сході, Україна не має сталих покупців. Це спричинено тим, що наша країна веде боротьбу з Росією за ринки збуту.

Експортери пшениці: Китай, США, Індія, Франція, Канада, Україна, Туреччина й Казахстан.

Імпортери: Японія, Єгипет, Бразилія, Польща, Індія, Південна Корея, Ірак тощо.

Впродовж останніх 10-ти років ринок пшениці залишається нестабільним. Проте, в майбутньому прогнозується зростання попиту і пропозиції і, відповідно, покращення функціонування ринку. Ціни, врожайність, обсяг експорту теж збільшаться, за даними ФАО.

Україна має великий ресурсний потенціал, щоб посідати перше місце на світовому ринку щодо виробництва зернових.

Отже, для ефективного функціонування ринку пшениці в Україні необхідно:

- збільшити рівень конкурентоспроможності українського ринку зернових ;
- покращення умов виробництва, впровадження новітніх технологій для обробки та підготовки ресурсів;
- виготовляти більшу кількість пшениці для задоволення потреб споживачів України;
- розвивати світову торгівлю задля максимізації прибутків;

- створювати нові програми, які будуть спрямовані на якісне виробництво пшениці;
- державна підтримка у розвитку товаровиробників.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/37-15>
2. Врожайність пшениці з 1 га:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budtech.in.ua/vrozhajnist-pshenytsi-z-1ga.html>
3. Врожай -2017: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/section/show/harvest-2016>
4. Головні події 2016, їх вплив на АПК. Перспективи 2017 [Електронний ресурс] // Agravery. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://fenixagro.com/opinion/75>.
5. Голота А. С. Проблеми та перспективи розвитку національного ринку зерна / А. С. Голота // Інноваційна економіка. - 2013. - № 3. - С. 232-235 . - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_3_54.
6. Держстат України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Державна фіскальна служба України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
8. Зерно на вагах – прогноз цін до кінця МР 2017: [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/zerno-na-vagah-prognoz-cin-do-kincyu-mr>
9. Маслак О., Томашевська А. Ринок пшениці в Україні// Агробізнес сьогодні. – 2016. №12(331): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichnyi-gektar/5671-rynok-pshenytsi-v-ukraini-ta-sviti.html>
10. Ринок зернових та олійних: стан та перспективи в Україні та світі [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://aaaagro.com/events/11510.html>.
11. *Савицький О.В.* Сучасний стан та перспективи розвитку світового ринку зернових культур / *О. В. Савицький* // Європейські перспективи. – 2013. - №1. – С. 193-198.
12. Урожайність озимої пшениці знизилася на 10ц/га:[Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://superagronom.com/news/1500-urojaynist-ozimoyi-pshenitsi->

znizilas-na-10-ts-ga

13. U.S. Department of Agriculture [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <https://www.usda.gov/>.

14. TRADING ECONOMICS: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/>

15. За 20 років середня врожайність пшениці в Україні зросла на 44%: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://agronews.ua/node/71051>

16. Стан ринку споживання зерна: [Електронний ресурс] . - Режим доступу: <http://chitalky.ru>